

FARKLI YERLERDE ÇALIŞAN EMEKLİDEN KAÇ KEZ SOSYAL GÜVENLİK DESTEK PRİMİ KESİLECEKTİR?

Akın ŞİMŞEK^(*)

1 - GİRİŞ

SSK (5510 sayılı Kanun 4/1-a sigortalısı), Bağ-Kur (5510 sayılı Kanun 4/1-b sigortalısı) veya Emekli Sandığı (5510 sayılı Kanun 4/1-c sigortalısı) emeklilerinin şirket ortağı, işçi veya memur olarak yeniden çalışmaya başlamaları halinde emekli aylıklarının durumlarına göre isteklerine göre veya zorunlu olarak kesilip kesilmeyeceği farklılık arz etmektedir. Özellikle emeklilerin şirket ortaklığı nedeniyle 4/1-b sigortalısı olmaları veya 4/1-a sigortalılığı gibi bir işveren yanında çalışmaya başlamaları halinde yaşlılık aylıkları isteklerine göre kesilmekte veya yaşlılık aylıkları kesilmeksizin sosyal güvenlik destek primine (SGDP) tabi olarak çalışmalarını sürdürmeleri mümkündür.

Bu kapsamda emeklilik/yaşlılık aylığı almakta iken birden fazla statüde olmayı gerektirecek şekilde çalışmaya başlayanların emeklilik/yaşlılık

aylıklarından SGDP kesilmesinde uygulamada tereddüde düşülmekte ve özellikle sigortalı açı-
sından birden fazla yerde çalışmasından dolayı emeklilik/yaşlılık aylığından nasıl SGDP kesileceği konusunda yanlışlıklar yapılmaktadır.

Bu makalede emeklilik/yaşlılık aylığı almakta iken birden fazla sigortalılık haline tabi çalışmaya devam edenlerin bu aylıklarından SGDP kesilmesinin usul ve esaslarından bahsedilecektir.

2- SGDP'NE İLİŞKİN DÜZENLEMELER ve UYGULAMALARI

5510 sayılı Kanun'da SGDP'ye tabi çalışma, ilk defa 5510 sayılı Kanun'a göre sigortalı olup, yaşlılık aylığı bağlananlar için 5510 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesinde, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 2008 yılı Ekim ayı başından önce Emekli Sandığı'na tabi iştirakçiliği veya SSK ve Bağ-Kur'a tabi sigortalılığı bulunanlardan vazife malullüğü, malullük ve yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar ve 2008 yılı Ekim

^(*) Kamu Yönetimi Uzmanı, Rekabet Kurumu, Basım ve Yayın Müdürü

ayı başında sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenler hakkında ise aynı Kanun'un geçici 14'üncü maddesinde düzenlenmiştir.

2.1- İlk Defa 5510 Sayılı Kanun'a Göre Sigortalı Olanlardan Yaşlılık Aylığı Alanlar

İlk defa 2008 yılı Ekim ayı başından sonra çalışmaya başlayanlardan taraflarına yaşlılık aylığı bağlananların tekrar çalışmaya başlamalarında SGDP ile ilgili olarak haklarında uygulanacak usul ve esaslara 5510 sayılı Kanun'un "Yaşlılık aylığının başlangıcı, kesilmesi veya sosyal güvenlik destek primi ödenmesi" başlıklı 30'uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendinde yer verilmiştir.

Bu düzenleme gereğince 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 2008 yılı Ekim ayı başından sonra ilk defa sigortalı olan kişilerden yaşlılık aylığı bağlandıktan sonra; tarımsal faaliyette bulunanlar hariç olmak üzere diğer kapsamlarda 4/1-b sigortalısı olarak çalışmaya başlayanlardan;

- Aylıklarının kesilmemesi için yazılı istekte bulunanların yaşlılık aylıklarının ödenmesine devam edileceği,

- Bunlardan, almakta oldukları aylıklarının % 15'i oranında SGDP kesileceği,

- Ancak kesilecek olan bu tutarın, 4/1-b sigortalılarına ilgili yılın Ocak ayında ödenen en yüksek yaşlılık aylığından alınabilecek SGDP'den fazla olamayacağı,

- Bu sigortalılardan ayrıca kısa vadeli sigorta kolları primi alınmayacağı,

- SGDP'ne tabi olanların primlerinin, aylıklarından kesilmek suretiyle tahsil edileceği,

- SGDP ödenmiş veya bildirilmiş sürelerin 5510 sayılı Kanuna göre malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim ödeme gün sayısına ilave edilmeyeceği,

Hükme bağlanmıştır. 5510 sayılı Kanun'a göre yaşlılık aylığı bağlananlardan 4/1-b sigortalılığı haricinde diğer sigortalılık statülerinde yeniden çalışmaya başlayanların isteklerine bakılmaksızın yaşlılık aylıkları kesilecek ve taraflarından uzun vadeli sigorta kollarına prim kesilmeye başlanacaktır.

2.2- 2008 Yılı Ekim Ayı Başından Önce Emekli Sandığı İştirakçiliği, SSK veya Bağ-Kur Sigortalılığı Bulunanlardan Yaşlılık/Emeklilik Aylığı Alanlar

2008 yılı ekim ayı başından önce Emekli Sandığına tabi iştirakçiliği veya SSK ve Bağ-Kur'a tabi sigortalılığı bulunanlardan bu tarihte emeklilik/yaşlılık aylığı alanlar veya bu tarihten sonra taraflarına yaşlılık aylığı bağlananların tekrar çalışmaya başlamalarında SGDP ile ilgili olarak haklarında uygulanacak usul ve esaslara 5510 sayılı Kanun'un geçici 14'üncü maddesinde yer verilmiştir.

Bu düzenleme gereğince genel olarak 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 2008 yılı ekim ayı başından önce Emekli Sandığı iştirakçisi veya SSK ve Bağ-Kur sigortalısı olanlar, vazife malullüğü, malullük ve yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar ve 2008 yılı ekim ayı başında SGDP ödeyerek çalışmaya devam edenler hakkında SGDP'ne tabi olma bakımından 5510 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılan ilgili kanun hükümlerinin uygulanmasına devam edileceği hükme bağlanmıştır.

a) SSK (4/1-a) Sigortalısı Olmayı Gerektirir Şekilde Çalışmaya Başlayanlar

Emeklilik/yaşlılık aylığı almakta iken 4/1-a sigortalısı sayılmayı gerektiren işlerde yeniden çalışmaya başlayanların prime esas kazançları üzerinden % 30 oranına kısa vadeli sigorta kolları

prim oranı eklenmek suretiyle SGDP uygulanacaktır. SGDP için uygulanacak % 30 oranının dörtte biri sigortalı, dörtte üçü işveren hissesidir. Bu kapsamda sayılan kişilerden SGDP'ne tabi olanların prim ödeme yükümlüsü bunların işverenleridir. SGDP'ne tabi olarak çalışan sigortalının iş kazası geçirmesi veya meslek hastalığına tutulması halinde, bu sigorta kollarından gerekli yardımlar yapılmaktadır.

5510 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılan ve eski SSK sigortalıları hakkında SGDP kesilmesinde uygulanan mevzuat hükmünden de kısaca bahsetmek gerekirse 506 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (C) bendinde; Kanunla kurulu sosyal güvenlik kurumlarından malullük veya emekli aylığı almakta iken bu Kanun'a tabi sigortalı bir işte çalışanların tespit edilen prime esas kazançları üzerinden SGDP kesileceği hükme bağlanmıştır.

b) Bağ-Kur (4/1-b) Sigortalısı Olmayı Gerekli Şekilde Çalışmaya Başlayanlar

Bu düzenlemede özellikle şirket ortaklığı veya kendine ait işyeri açan 4/1-b sigortalısı (Bağ-Kur) olarak çalışmaya başlayan emeklilerin aylıklarından kesilecek SGDP oranına yer verilerek diğer usul ve esaslardan bahsedilmiştir. Bu kapsamda yeniden çalışmaya başlayan emeklilerin aylıklarından da yüzde 15 oranında SGDP kesilmekte ve bu orana esas matrah ilk defa 5510 sayılı Kanun'a tabi sigortalılarda olduğu gibi 4/1-b sigortalılarına ilgili yılın Ocak ayında ödenen en yüksek yaşlılık aylığından alınabilecek SGDP'den fazla olamamaktadır.

5510 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılan ve eski Bağ-Kur'lular hakkında SGDP kesilmesinde uygulanan mevzuat hükmünden de 1479 sayılı Kanun'un Ek 20. maddesinin birinci fıkrası ile, bu Kanun'a göre yaşlılık aylığı bağlananlar-

dan, çalışmalarına devam edenlerin veya daha sonra çalışmaya başlayanların, sosyal yardım zammı dahil tahakkuk eden aylıklarından SGDP kesileceği, üçüncü fıkrası ile de; diğer sosyal güvenlik kanunlarına göre yaşlılık ve malullük aylığı bağlananlardan, Bağ-Kur kapsamında çalışmaya başlayanlardan SGDP alınacağı hükme bağlanmıştır.

c) Kamu Kurumlarında 4/1-c Sigortalısı Olarak Çalışmaya Başlayanlar

5510 sayılı Kanun'un 105'inci maddesiyle 5335 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesine göre maddede sayılı istisnalar dışındakilerin, aylıkları kesilmeksizin, genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin % 50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklarda herhangi bir kadro, pozisyon veya görevde çalıştırılmayacağı ve görev yapamayacağı hüküm altına alındığından, 01/10/2008 tarihinden sonra kamu kuruluşlarınca çalışmaya başlayan sigortalılar aylıklarını kestirmeden çalışmaya devam edemeyeceklerinden bunlardan uzun ve kısa ve sigorta kolları ile genel sağlık sigortası primi alınacak, sosyal güvenlik destek primine tabi tutulmayacaklardır.

3- SGDP KESİNTİ ORANLARI VE PRİM KESİLECEK ÜST SINIR MATRAHI

5510 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesi ve geçici 14'üncü maddesinde de belirtildiği üzere emeklilik/yaşlılık aylığı almakta iken çalışmaya başlayanlardan kesilecek SGDP tutarı 4/1-b si-

gortalılarına ilgili yılın Ocak ayında ödenen en yüksek yaşlılık aylığından yani dönemi için belirlenen en yüksek Bağ-Kur yaşlılık aylığından alınabilecek SGDP'den fazla olamamaktadır.

4/1-a (SSK) KAPSAMINDA ÇALIŞAN EMEKLİLERİN SGDP ORANLARI (01.10.2008'den itibaren)			
Sigorta Kolları	Sigortalı Payı (%)	İşveren Payı (%)	Toplam (%)
Sosyal Güvenlik Destek Primi	7,5	22,5	30
Kısa Vadeli Sigorta Kolları Primi	-	1-6,5	1-6,5
Toplam	7,5	23,5 - 29	31 – 36,5

4/1-b (Bağ-Kur) KAPSAMINDA ÇALIŞAN EMEKLİLERİN SGDP ORANLARI (01.10.2008'den itibaren)				
SGDP Kesintisine Tabi Emekli Aylığı	2008 Yılında (%)	2009 Yılında (%)	2010 Yılında (%)	2011'den İtibaren (%)
4/1-b (Bağ-Kur) Sigortalılarına ilgili yılı Ocak ayında ödenen en yüksek yaşlılık aylığını geçmemek üzere, emekli aylığı üzerinden	12	13	14	15
2011 yılında emeklilik/yaşlılık aylıklarından yapılacak SGDP kesinti miktarı üst sınır matrahı 2.237,45 TL olup, buna göre en fazla kesilecek SGDP miktarı ise 335,62 TL olacaktır!				

4- BİRDEN FAZLA SİGORTALILIK STATÜSÜNDE ÇALIŞANLARA İLİŞKİN DÜZENLEME

Birden fazla sigortalılık statüsünde çalışanlara ilişkin düzenlemeye 5510 sayılı Kanun'un "Sigortalılık hallerinin birleşmesi" başlıklı 53'üncü maddesinde yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre emeklilik/yaşlılık aylığı almakta iken aynı anda birden fazla sigortalılık statüsünde çalışmaya başlayanları ilgilendiren hükümlerine göre;

- Aynı anda 4/1-a, 4/1-b ve 4/1-c sigortalısı olarak çalışanlar öncelikle 4/1-c sigortalısı,

- Sadece 4/1-a ve 4/1-b sigortalılık statülerine tabi olacak şekilde çalışanlar ise öncelikle 4/1-a sigortalısı,

Sayılmaktadır.

5- BİRDEN FAZLA SİGORTALILIK HALİ İLE İLGİLİ ÖRNEK OLAYLAR

Sosyal güvenlik sisteminde önemli iki ilkedden birisi olan teklik ilkesi gereğince farklı statülerde sigortalı olmayı gerektirir durumlarda olanlar için sadece yasal olarak öncelikli sigortalı olmayı gerektirir şekilde sigorta primi ödenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda 5510 sayılı Kanun'un 53'üncü ve diğer ilgili maddeleri de dikkate alınarak emekli iken birden fazla işyerinde çalışmaya başlayanların durumu aşağıda örneklerle açıklanacaktır.

Örnek 1- Bir kamu kurumunda genel müdür yardımcısı olarak görev yapmakta iken emekli olmuş ve emeklilik aylığı 2.390,00 TL olan bir kişinin Ltd. şirkete ortak olması halinde emeklilik ay-

¹ 22.7.2011 tarih ve 2011/58 sayılı "Kanuna Göre 4/1-(a) ve 4/1-(b) Kapsamındaki Sigortalıların Tahsis İşlemleri" konulu SGK Genelgesi.

lığının tamamından değil 2.237,45 TL üzerinden yüzde 15 SGDP kesilecektir.

Örnek 2- Yine birinci örnekteki kişinin genel müdürlükten emekli olduğunu varsayarsak emeklilik aylığı 3.552,00 TL olacak ancak yine emeklilik aylığının tamamından değil 2.237,45 TL üzerinden yüzde 15 SGDP kesilecektir.

Örnek 3- Yaşlılık aylığı almakta olan bir kişinin şirket ortağı olması veya kendine ait bir işyeri açması halinde yaşlılık aylığından yüzde 15 SGDP kesilmeye başlanmıştır. Bu kişi daha sonra başka bir işyerinde de 4/1-a sigortalısı olarak çalışmaya başlarsa 4/1-a sigortalısı olarak çalışmaya başladığı anda kişi Sosyal Güvenlik Kurumu'na başvurarak durumu ile ilgili bir dilekçe vererek yaşlılık aylığından SGDP kesintisini durduracak ve 4/1-a sigortalısı olarak çalıştıran işyeri kişinin ücretinden yüzde 7,5 SGDP ve işine göre kısa vadeli sigorta kolları primini de ekleyerek yüzde 22,5 SGDP işveren payı ile birlikte Sosyal Güvenlik Kurumu'na ödemeyi yapacaktır.²

Örnek 4- Yaşlılık aylığı almakta iken iki şirkette de ortak olan bir kişinin yaşlılık aylığından her ay sadece bir şirket ortaklığı nedeniyle bir kez yüzde 15 SGDP kesilecek diğer ortaklıkları nedeniyle SGDP ödemeyecektir. Bu durumda olan kişiler Sosyal Güvenlik Kurumuna bir dilekçe vererek yaşlılık aylıklarından zaten SGDP kesildiğini bildirerek diğer ortaklıklardan dolayı prim kesilmemesini sağlayacaklardır.

Örnek 5- Yaşlılık aylığı almakta olan bir kişi iki yerde 4/1-a sigortalısı olarak çalışmaya başlarsa iki yerdeki ücretlerinden de SGDP kesilecek ancak bütün işyerlerinden aldığı ücretlere göre belirlenecek SGDP matrahı olan prime esas kazançları top-

lamı brüt asgari ücretin 6,5 katı olan prime esas kazanç üst sınırından fazla olursa bunu işyerine ve Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirecek ve tarafından prime esas kazanç üst sınırına kadar SGDP kesilmesini sağlayacaktır.

6- SONUÇ

Yaşlılık/emeklilik aylığı alanlar da dahil olmak üzere birden fazla sigortalılık haline tabi çalışmaya başlayanlar için öncelikle dikkat edilecek husus 4/1-a, 4/1-b ve 4/1-c sigortalılıkları aynı anda varsa 4/1-c sigortalılığının geçerli olacaktır. Şayet sadece 4/1-a ve 4/1-b sigortalılığı varsa 4/1-a sigortalılığının geçerli sigortalılık olarak belirleneceği, özellikle emeklilik/yaşlılık aylığı almakta iken tekrar çalışmaya başlayanları ilgilendirir bir konudur. Zaten kamu kurumlarında tekrar çalışmaya başlayan emeklilerin aylıkları 5335 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesi gereğince istisnalar haricinde genel prensip olarak kesilmekte, istisna olarak kesilmeyenlerden de SGDP alınmamaktadır.

Yaşlılık/emeklilik aylığı almakta iken, özellikle 4/1-a sigortalısı olarak çalışanlar açısından işlerinin kapsamına göre kısa vadeli sigorta kollarına prim ödenmesi büyük önem arz etmektedir. Çünkü emekli iken de olsa işyerinde çalışırken iş kazasına uğranması halinde kişiye sürekli iş göremezlik ödeneği verilecek ve yaşlılık aylığı ile birlikte bu ödeneği de almaya devam edebilecektir.

² 5.4.2011 tarih ve 2011/36 sayılı "6111 sayılı Kanun uyarınca yapılacak sigortalama ve borçlanmaya ilişkin işlemler" konulu SGK Genelgesi.

